

Cahier 2022-10

Woon- en pleegbuurten van geregistreeerde jeugdcriminaliteit

*De samenhang met buurtkenmerken en de
veranderingen die zich daarin voordoen over
de tijd*

Samenvatting

Cahier 2022-10

Woon- en pleegbuurten van geregistreeerde jeugdcriminaliteit

*De samenhang met buurtkenmerken en de
veranderingen die zich daarin voordoen over
de tijd*

Samenvatting

N. Tollenaar
J. Broere
A.M. van der Laan

Cahier

De reeks Cahier omvat de rapporten van onderzoek dat door en in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum is verricht. Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud van de rapporten het standpunt van de Minister van Justitie en Veiligheid weergeeft.

Samenvatting

Jeugdigen in de leeftijd 12 tot en met 22 jaar zijn oververtegenwoordigd in de criminaliteitsstatistieken. Landelijk is in zes jaar tijd het aantal registraties van een misdrijf waarbij een jeugdige is betrokken met een kwart afgenomen. In 2014 waren er landelijk ruim 70.200 politieregistraties van een of meerdere misdrijven waarbij een jeugdige was betrokken. In 2019 is dit teruggelopen tot 53.200. Ook het aantal jeugdige verdachten is in de periode gedaald van 62.800 in 2014 naar 46.200 in 2019. Deze landelijke dalende trend kan anders uitpakken op lokaal niveau. Bijvoorbeeld, in sommige wijken of buurten is er geen afname of zelfs een stijging van het aantal door de politie geregistreerde misdrijven met een jeugdige verdachte.

In dit onderzoek is onderzocht of en waar op *buurniveau* de door de politie geregistreerde jeugdcriminaliteit zich concentreert, welke veranderingen zich daarin voordoen over de tijd en welke buurtkenmerken samenhangen met een dergelijke concentratie. Het gaat hierbij zowel om de buurten waar delicten door jongeren worden gepleegd, als de buurten waar jeugdige verdachten wonen. Onderzoek op buurniveau sluit het dichtst aan bij wat in de criminologie bekend staat als analyses van hotspots. Er is specifiek ingegaan op de buurten in Nederland waar de geregistreerde jeugdcriminaliteit het meest voorkomt, namelijk de top-1% van buurten waar jeugdcriminaliteit zich concentreert. Tevens is onderzocht welke buurtkenmerken samenhangen met verschillen tussen buurten in geregistreerde jeugdcriminaliteit en jeugdige verdachten. Ook is nagegaan welke samenhang er is met veranderingen in buurtkenmerken die zich over de tijd voordoen. Het onderzoek richt zich op 12- tot en met 22-jarigen. Dit is de leeftijdsgroep waarop ook het jeugdstrafrecht van toepassing kan zijn (regulier voor 12 tot 18 jaar en conditioneel volgens artikel 77c Sr. voor 18 tot 23 jaar).

In criminologisch onderzoek naar geografische spreiding van (jeugd)criminaliteit worden verschillende verklaringen gegeven voor criminaliteit in woon- of pleegbuurten. Verklaringen naar woonbuurten van verdachten richten zich op structurele kenmerken van de buurt die onder andere voortkomen uit kenmerken van de bevolkingssamenstelling of veranderingen die zich daarin voordoen. Verklaringen voor pleegbuurten richten zich op kenmerken van de gelegenheden of situaties waar daders elkaar ontmoeten in verminderd toezicht. Het gaat dan bijvoorbeeld om uitgaansgelegenheden, winkelgebieden, maar ook pleinen of andere locaties waar toezicht ontbreekt of minder is. In deze laatste verklaring wordt de buurt meer als handeling-context gezien en kunnen de kenmerken van buurten bijdragen aan een grotere kans op (jeugd)criminaliteit. Deze verklaringen staan bekend als respectievelijk de sociale desorganisatietheorie en de gelegenhedenbenadering. In het deel van het onderzoek waarin we ingaan op samenhangen zijn beide theoretische invalshoeken, voor de data toereikend was, onderzocht.

Methode

Om de door de politie geregistreerde jeugdcriminaliteit in pleeg- en woonbuurten te onderzoeken alsook de achtergrondkenmerken van buurten te betrekken, is gebruikgemaakt van landelijke registratiegegevens zoals beschikbaar bij het CBS. Er is gebruikgemaakt van de politieregistratie van incidenten en verdachten. Daaraan zijn

achtergrondgegevens van verdachten en kenmerken van buurten uit respectievelijk het stelsel van Sociaal-statistische Bestanden en de kerncijfers wijken en buurten van het CBS gekoppeld. De resultaten hebben betrekking op *alle in Nederland door de politie geregistreeerde jeugdcriminaliteit*, in pleegbuurten, en jeugdige verdachten in hun woonbuurten over de jaren 2014 tot en met 2019. De buurtkenmerken betreffen het percentage huishoudens onder sociaal minimum, migratieachtergrond van inwoners, (sociale) huurwoningen, stedelijkheidsgraad, gemiddelde afstand tot school en het aantal bedrijfsvestigingen (horeca, winkels e.d.) alsook het aantal jeugdige inwoners in een buurt. Het gaat hier om gegevens die op landelijk niveau over meerdere jaren beschikbaar zijn. De analyse op populatieniveau, over meerdere jaren en met meerdere achtergrondkenmerken maakt het onderzoek uniek in z'n soort.

Om de concentratie van jeugdcriminaliteit te bestuderen is er gebruikgemaakt van Lorenz-curves over de periode 2014-2019. Met deze curves kan de scheefheid van de verdeling van jeugdcriminaliteit over alle buurten getoond worden. Dit gebeurt zowel voor de aantallen politieregistraties van misdrijven door jeugdigen in pleegbuurten als voor aantallen jeugdige verdachten in woonbuurten en per type delict.

Om te komen tot een top-1% van buurten met de meeste jeugdige verdachten, zijn enkele verschillende methoden toegepast. Dit is ook voor beleid belangrijk omdat het laat zien dat welke buurten tot de top-1% worden gerekend afhankelijk is van welke methode je hanteert. Er is gekeken naar de absolute aantallen van voorkomen van verdachten van jeugdcriminaliteit en de aantallen jeugdige verdachten zijn gerelateerd aan de bevolkingsaantallen. Ook is zowel de top-1% van een enkel jaar bekeken als de top-1% over de periode 2016-2019. De laatste geeft een beeld van de buurten die stabiel over de tijd zijn overgerepresenteerd in jeugdcriminaliteit.

Belangrijkste resultaten

De resultaten laten zich als volgt samenvatten.

De door politie geregistreeerde jeugdcriminaliteit en jeugdige verdachten zijn sterk geconcentreerd in een beperkt aantal buurten. Die concentratie verandert weinig over de jaren, wel is er variatie naar type delict.

Op basis van het vergelijken van Lorenzcurves over alle registraties/verdachten en uitgesplitst naar delictsoorten blijkt het volgende over concentratie van jeugdcriminaliteit en jeugdverdachten.

- Er is sprake van concentratie van jeugdcriminaliteit in buurten. Ook al is de algehele jeugdcriminaliteit gedaald, de mate van concentratie verandert niet veel over de periode 2014-2019. Vermogenscriminaliteit gepleegd door jeugdigen en jeugdige verdachten van jeugdcriminaliteit zijn het meest geconcentreerd in specifieke buurten, terwijl wapencriminaliteit- en verdachten het minst geconcentreerd zijn, ofwel het meest gespreid over verschillende buurten;
- Bijna een kwart van de door de politie geregistreeerde jeugdcriminaliteit in 2019 wordt gepleegd in 1% van de 13.600 buurten in Nederland. Bijna twee derde van de geregistreeerde jeugdcriminaliteit wordt gepleegd in 10% van de buurten;
- In 2019 woont 14% van alle jeugdige verdachten in 1% van de buurten met de meeste jeugdige verdachten. Meer dan de helft van de jeugdige verdachten woont in 10% van de buurten met de meeste verdachten.

In absolute aantallen is er vooral concentratie van top-1%-buurten in grote steden. Als rekening wordt gehouden met het aantal jongeren dat in een buurt woont, behoren ook veel buurten in dunbevolkte gebieden bij de top-1%.

Wanneer de verschillende definities worden toegepast om de top-1%-woonbuurten van jeugdige verdachten te bepalen, valt het volgende op:

- De buurten die behoren tot de 1%-buurten met de hoogste absolute aantallen jeugdige verdachten in 2019 zijn merendeels (86%) buurten in dichtbevolkte gebieden, de (zeer) grote steden. Dat is niet verwonderlijk, omdat in de grote steden de buurten groter zijn en de buurten meer inwoners hebben dan in kleinere gemeenten. Daarom wordt ook rekening gehouden met het aantal verdachten per 1.000 jeugdigen in een buurt.
- De buurten die behoren tot de top-1%-woonbuurten met de meeste jeugdige verdachten per 1.000 12-22-jarigen liggen deels in grote dichtbevolkte gebieden in grote steden, maar deels ook in laagstedelijk en minder dichtbevolkt gebied. Van de top-1%-buurten met de meeste jeugdige verdachten per 1.000 inwoners betreft 32% grote, dichtbevolkte buurten. Tevens betreft 44% een buurt in laagstedelijk gebied, veelal (maar niet exclusief) het platteland. De concentratie van jeugdige verdachten is dus zeker niet een exclusief grote-stedenprobleem, wel in absolute aantallen, maar niet als rekening wordt gehouden met aantal jeugdigen dat in een buurt woont.

Kenmerken van top-1%-woonbuurten

Wanneer de top-1%-woonbuurten, gedefinieerd als de buurten met het hoogste aantal verdachten per 1.000 inwoners van 12 tot en met 22 jaar, wordt vergeleken met de gemiddelde buurt in Nederland, valt het volgende op voor een top-1%-woonbuurt:

- er wonen gemiddeld 2,5 keer minder (jeugdige) inwoners;
- er bevinden zich 3 keer meer verdachten en er zijn 3,3 keer meer registraties van jeugdcriminaliteit;
- het percentage huishoudens onder het sociale minimum is 2 keer zo groot;
- het percentage woningen in het bezit van een woningcorporatie is 1,7 keer zo groot;
- het percentage inwoners van Turkse, Surinaamse, Antilliaans/Arubaans en Marokkaanse migratieachtergrond is 1,5 tot 3 keer groter.

Top-1%-buurten over de tijd matig stabiel, maar er zijn ook nieuwkomers en afvallers

- De buurten met het hoogste aantal jeugdige verdachten per 1.000 leeftijdgenoten zijn over de tijd matig stabiel. Er zijn ook nieuwkomers en afvallers. Van de top-1%-woonbuurten van jeugdige verdachten in 2019, blijkt de helft gedurende meerdere jaren (2016 tot en met 2019) tot deze top-1% te behoren. Ook hier blijkt dat een groot deel (42%) van deze structurele top-1%-buurten zich in de grote steden bevindt, alsook dat bijna de helft (48%) een buurt in een gemeente die weinig of niet-stedelijk is.

Het vaststellen van de top-1%-buurten is sterk afhankelijk van de methode

Welke specifieke buurten tot de top-1% van gepleegde criminaliteit of jeugdige verdachte inwoners gerekend kunnen worden, verschilt naar gelang of dit berekend wordt in absolute aantallen, aantallen per 1.000 jeugdige inwoners of de periode waarover gekeken wordt. Dit betekent dat met het bepalen van deze buurten geen

'harde' uitspraken gedaan kunnen worden. Daar waar analyses op kleine geografische eenheden relevant zijn om problematiek specifiek te signaleren, bijvoorbeeld voor *hot spot policing* (Braga & Weisburd, 2010) is voorzichtigheid geboden om op basis van analyses op buurtniveau grootschalige preventieve beleidsimplicaties te trekken. Voor dat laatste zouden mogelijk ook grotere geografische eenheden als wijken kunnen worden bestudeerd.

In de G4 liggen pleegbuurten vaker in stadscentra met winkelcentra en uitgaansgelegenheden en woonbuurten van jeugdige verdachten in de periferie

- In de G4-gemeenten liggen pleegbuurten met de meeste jeugdcriminaliteit vaker in stadscentra met winkelcentra en uitgaansgelegenheden, terwijl de woonbuurten met de meeste jeugdige verdachten meestal in de periferie liggen. Dit is niet verwonderlijk, want buurten waar zich relatief veel winkelcentra, uitgaansgelegenheden of andersoortige bedrijven bevinden zijn minder vaak woonbuurten maar bieden wel gelegenheid tot het plegen van delicten.

Buurtkenmerken die op landelijk niveau geregistreerd worden, bieden maar beperkte bijdrage aan de verklaring van (veranderingen in) geregistreeerde jeugdcriminaliteit in pleeg- en woonbuurten.

- Er werden meer verbanden gevonden die samenhangen met verschillen in jeugdcriminaliteit tussen buurten dan met verschillen binnen buurten over de tijd.
- Buurtkenmerken die op landelijk niveau geregistreerd worden, bieden maar een beperkte verklaring voor (veranderingen in) geregistreeerde jeugdcriminaliteit in pleeg- en woonbuurten. Dit kan komen doordat we belangrijke buurtkenmerken missen, en/of doordat de kenmerken van de individuele jeugdigen en de daarmee samenhangende sociale omgeving belangrijker zijn dan buurtkenmerken.
- Het buurtkenmerk mannen van 12-22 jaar hangt altijd samen met zowel politie-registraties van jeugdcriminaliteit, jeugdige verdachten en met verschillen in geregistreeerde jeugdcriminaliteit tussen als veranderingen daarin binnen buurten. De sterkste samenhang is te vinden met de aantallen verdachten tussen buurten: naarmate het aantal jonge mannen in een buurt toeneemt, neemt ook de geregistreeerde jeugdcriminaliteit toe.
- Aantallen registraties in pleegbuurten laten een verband zien met de gelegenheidskenmerken aantal winkels, horeca en uitgaansgelegenheden en met de omgevingsadressendichtheid (stedelijkheid) en het percentage inwoners van Antilliaans/Arubaanse migratieachtergrond (bij alle kenmerken geldt dat hoe meer, hoe meer registraties).
- Veranderingen in aantallen registraties binnen pleegbuurten over de tijd laten een verband zien met percentages inwoners met een Turkse migratieachtergrond en hangen slechts zwakker samen met het aantal bedrijfsvestigingen handel en horeca.
- Verschillen tussen woonbuurten in aantallen verdachten hangen samen met het percentage huishoudens onder het sociaal minimum, het percentage inwoners van Turks, Marokkaanse en Antilliaans/Arubaanse migratieachtergrond (hoe hoger het percentage, hoe hoger het aantal jeugdige verdachten). Er is ook een samenhang met het percentage inwoners van niet-westerse migratieachtergrond (hoe lager het percentage, hoe hoger het aantal jeugdige verdachten).
- Veranderingen binnen woonbuurten in aantallen verdachten hangen samen met veranderingen in het percentage woningen onder het sociaal minimum, en veranderingen in het percentage inwoners met een Marokkaanse, Surinaamse,

Antilliaans/Arubaanse (een toename in deze percentages leidt tot een toename in het aantal jeugdige verdachten) en niet-westerse migratieachtergrond (een toename in dit percentage leidt tot een afname in het aantal jeugdige verdachten).

Kenmerken van buurten (zowel van de inwoners als de fysieke kenmerken) wijzen vooral op verschillen tussen buurten, maar kunnen veranderingen over de tijd in geregistreerde jeugdcriminaliteit minder goed duiden. Verschillen tussen woonbuurten van jeugdige verdachten zijn vooral gerelateerd aan kenmerken van buurtbewoners, verschillen tussen pleegbuurten hangen vooral samen met gelegenheidskenmerken als winkels, horeca en uitgaansgelegenheden. Veranderingen die zich in buurtkenmerken over de tijd voordoen hangen nauwelijks samen met veranderingen in geregistreerde jeugdcriminaliteit of jeugdige verdachten. Dit kan deels komen omdat hier enkel reeds beschikbare registratiegegevens op landelijk niveau zijn gebruikt, die maar een beperkt aantal relevante variabelen bevatten.

Concluderend

De door de politie geregistreerde jeugdcriminaliteit en bijbehorende aantallen jeugdige verdachten is in het afgelopen decennium afgenomen, maar anno 2019 zijn er nog steeds buurten waar de geregistreerde jeugdcriminaliteit zich concentreert. Deze top-1%-buurten met relatief de meeste jeugdige verdachten in 2016-2019 bevinden zich in dezelfde verhouding in grote steden en in niet- of weinig stedelijke gebieden. Over de tijd doen zich wel veranderingen voor in welke buurten tot de top-1%-buurten behoren. Wanneer wordt gekeken naar de top-1%-buurten over een periode van vier jaar (2016 tot en met 2019), blijkt de helft van de top-1%-buurten in deze periode overeen te komen met de top-1% van buurten enkel in 2019. De relatief beperkte mate van overlap tussen de top-1% op basis van één jaar en op basis van vier jaar is toe te schrijven aan de afnemende jeugdcriminaliteit, mogelijke instabiliteit in het aantal jeugdige inwoners in een buurt en herindelingen van buurten. Zowel vanuit wetenschappelijk oogpunt als vanuit het oogpunt van opsporing, zoals *hot spot policing* is het wenselijk kleine geografische eenheden zoals buurten en hun kenmerken te onderzoeken. Voor een meer algemene (preventieve) beleidsaanpak is echter een focus op grotere geografische eenheden zoals wijken mogelijk te prefereren, hoewel daarbij wel vager wordt waar nu zich specifiek welke problemen concentreren en waarop de beleidsaanpak zich dan moet richten.

Verder is onderzocht welke buurtkenmerken samenhangen met woon- en pleegbuurten en veranderingen die zich daarin voordoen over de jaren 2014 tot en met 2019. Het gaat daarbij om kenmerken van buurten en bewoners, en niet om kenmerken van de jeugdige verdachten. De buurtkenmerken blijken vooral te wijzen op verschillen *tussen* buurten, maar deze relaties zijn niet sterk. Veranderingen over de tijd in geregistreerde jeugdcriminaliteit in buurten lijken slechts beperkt samen te gaan met veranderingen die zich voordoen in buurtkenmerken over de tijd. De bevindingen bieden beperkt bevestiging voor de gelegenheidsbenadering en de sociale desorganisatietheorie als verklaring voor welke buurtkenmerken samenhangen met geregistreerde jeugdcriminaliteit en jeugdige verdachten in pleeg- en woonbuurten en veranderingen die zich daarin over de tijd voordoen. Conform constatering in eerder onderzoek is de buurt vooral een handelingscontext waarbij specifieke kenmerken van de buurt het mogelijk maken om delicten te plegen maar niet zozeer een 'oorzaak' van jeugdcriminaliteit zijn. Het gaat niet zozeer om de kenmerken van een buurt, maar

mogelijk eerder om kenmerken van een jeugdige verdachte en van zijn of haar sociale omgeving als (delinquentie door) familie of vriendengroep.

Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) is het kennisinstituut voor het ministerie van Justitie en Veiligheid. Het WODC doet zelf onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek of laat dit doen door erkende instituten en universiteiten, ter ondersteuning van beleid en uitvoering.

Meer informatie:

www.wodc.nl